Eduskunnan työelämä- ja tasa-arvovaliokunnalle

Asia: Kuuleminen kansalaisaloitteesta KAA 5/2015 vp.

LAUSUNTO

Yleistä

S-ryhmä vastustaa kansalaisaloitteen esitystä osa-aikatyön teettämisen rajoittamisesta. Rajoittamisten sijaan olisi ensiarvoisen tärkeää löytää keinoja työllistämisen helpottamiseksi ja tukea erilaisia työskentelytapoja.

Vastustamme myös nollatuntisopimusten kieltämistä sikäli kuin sillä tarkoitetaan ns. tarvittaessa töihin kutsuttavien sopimusten kieltämistä. Varsinaisia nollasopimuksia – joissa työntekijä on velvollinen tekemään täyden työajan mutta työantajalla ei ole velvollisuutta tarjota yhtään tuntia – ei S-ryhmällä ole. Tällaisia sopimuksia eivät soveltamamme työehtosopimukset myöskään mahdollista. Sen sijaan S-ryhmässä työskentelee hyvin pieni määrä (alle 1 %) ns. tarvittaessa töihin kutsuttavia, joille tarjoamme töitä äkillisessä työvoiman tarpeessa.

Kansalaisaloitteen muutosesityksillä olisi monia kielteisiä vaikutuksia. On ensinnäkin selvää, että erityisesti nuorten ja heikossa työmarkkina-asemassa olevien työllisyystilanne heikkenisi. Työvoimavaltaisella alalla työntekijän palkkaaminen on työnantajalle suurin yksittäinen investointi. Mitä tiukempi sääntely tähän kohdistuu ja sitä kautta suurempi työnantajariski, on selvää, että sitä tiukemmat kriteerit työnantajat asettavat palkattavalle työvoimalle. Tämä ajaa heikoimmin työllistyvät ryhmät entistä huonompaan asemaan.

Olemme myös osaltamme huolissamme siitä, että ehdotetut muutokset saattaisivat lisätä harmaata taloutta ja ns. pimeän työvoiman käyttöä. Pienituntisten tarve ei sääntelyllä myöskään poistu, vaan todennäköisesti ajaisi osan työntekijöistä itsenäisiksi yrittäjiksi esimerkiksi oman toiminimen kautta, jolloin myös heidän asemansa heikkenisi. Edelleen olemme huolissamme työhyvinvoinnin heikkenemisestä; töissä olevat tekisivät entistä enemmän töitä ja osa taas jäisi täysin työelämän ulkopuolelle. Kuilu kahden ryhmän välillä kasvaisi entisestään.

Lisäksi on selvää, että työ itsessään ei lisäänny sääntelyllä. Jos yritykset kansalaisaloitteen ehdotusten tavoin velvoitettaisiin maksamaan työstä, jota ei oikeasti ole, työn tuottavuus laskisi. Nykyisessä taloudellisessa tilanteessa tämä johtaisi kestämättömään tilanteeseen.

S-ryhmän toimintaympäristöstä lyhyesti

S-ryhmä työllistää noin 39 000 työntekijää, joista Suomessa työskentelee noin 30 000. Näistä noin 20 000 työskentelee Kaupan alalla ja 5 000 matkailu- ja ravintola-alalla, loput muilla toimialoilla tai ovat ylempiä toimihenkilöitä.

Osoite	Postiosoite	Puhelin	Faksi	Internet	Y-tunnus	Kotipaikka
Fleminginkatu 34 00510 HELSINKI	PL 1 00088 S-RYHMÄ	010 768 011	010 768 2390	www.s-kanava.fi	0116323-1	Helsinki

S-ryhmässä on keskimäärin osa-aikatyöntekijöitä noin 60 %. Pelkkä osa-aikatyöntekijöiden määrä ei kuitenkaan kerro koko totuutta. Esimerkiksi Kaupan alalla yli 46 % osa-aikatyöntekijöistä tekee 30 viikkotuntia tai enemmän ja matkailu- ja ravintoalalla vastaavasti 32 %. Vajaalla kolmanneksella työntekijöistä kaupan alalla S-ryhmässä on 20 viikkotunnin tai alle työsopimus.

Lisäksi S-ryhmässä työskentelee noin 350 tarvittaessa töihin kutsuttavaa. (vajaa 1 %)

S-ryhmän työntekijöistä kolmannes on alle 25-vuotiaita.

Osa- aikatyön teettämisen tarve

Osa-aikatyön teettämiselle yrityksen näkökulmasta on aina liiketoiminnasta lähtevä todellinen tarve. Yrityksen ei kannata turhaan pitää osa-aikatyöntekijöitä, tai työntekijöitä mahdollisimman pienillä tunneilla. Osa-aikatyöntekijä on suhteessa kokoaikatyöntekijään aina kalliimpi; molempiin kohdistuvat samat yrityksen sisäiset kulut (työvaatteet ja –välineet, hallinnolliset kulut) ja S-ryhmässä kaikki työntekijät saavat samat henkilöstöedut tuntimäärästä riippumatta. Mitä pienemmät työtunnit, sitä kalliimmaksi työntekijä tässä mielessä tulee. Työntekijä on useimmiten myös motivoituneempi ja sitoutuneempi, mitä enemmän hänellä on sopimustunteja.

Näistä syistä on selvää, että emme ehdoin tahdoin pyri pitämään sopimustunteja mahdollisimman pienenä. Päätoimialojemme, kaupan ja matkailu- ja ravintola-alan luonteesta kuitenkin johtuu, että tarvetta on myös pienituntisille osa-aikaisille. Tarve osa-aikatyölle syntyy sekä asiakasvirtojen vaihtelusta että tavaravirrasta. Koska nämä eivät jakaannu vuorokauden, viikon tai kuukaudenkaan sisällä tasaisesti, ei ole mahdollista tarjota kaikille työntekijöillemme koko-aikatyötä tai suuria sopimustunteja. Työehtosopimuksen pitkät tasoittumisjaksot eivät ratkaise tätä ongelmaa kokonaan, koska toisaalta työehtosopimuksessa on huomattava määrä rajoituksia työajan ja vapaiden sijoitteluun.

On huomattava, että pienituntisella osa-aikaisella on useimmassa tapauksessa mahdollisuus tehdä sopimustuntejaan enemmän töitä, koska useimmiten on äkillistä työvoiman tarvetta mm. sairaustapauksista johtuen. Koska nämä tilanteet ovat ennalta arvaamattomia ja ilmaantuvat vasta työvuorolistojen julkaisun jälkeen, ei näitä kuitenkaan voi huomioida sopimustunneissa.

Alle 20 tunnin viikkotyösopimuksia on S-ryhmässä kaupan alalla vajaa kolmannes. Tämä luku sisältää opiskelijat, jotka eivät opintojen vuoksi haluakaan tehdä enempää töitä. Osa myös haluaa tehdä vähemmän tunteja perhetilanteesta johtuen. Näin ollen huomattavasti pienempi osa koostuu niistä, jotka haluaisivat tehdä enemmän mutta joille ei ole tarjotakaan enempää työtä. Osa on pienituntisia myös siitä yksinkertaisesta syystä, että laki velvoittaa työnantajaa tarjoamaan ensisijaisesti tunteja mahdollisuuksien mukaan jo olemassa oleville osa-aikaisille. Vain jäljelle jääneille tunneille voidaan tehdä uusi työsopimus, ja tämä saattaa usein jäädä alle 18 tuntiin.

Edellä kerrottu osaltaan kuvastaa sitä, että ainakaan S-ryhmä työnantajana ei pidä työntekijöitä pienillä sopimustunteilla turhaan. Tämä joukko ei myöskään kansalaisaloitteessa väitetyllä tavalla muodosta S-ryhmässä enemmistöä osa-aikatyöntekijöistä.

Osa-aikatyöntekijän asema

Kansalaisaloitteessa esitetty huoli osa-aikatyötekijöiden huonommasta asemasta ei toteudu ainakaan S-ryhmässä. Heillä on pääsääntöisesti samat henkilökuntaedut kuin muillakin. Työvuorolistojen julkaisemisen jälkeen emme velvoita lisätyön vastaanottamiseen, vaan tä-

mä on ainoastaan mahdollisuus lisätyötä haluaville. Valitettavan harva kuitenkaan vastaanottaa listojen julkaisemisen jälkeen tarjottua lisätyötä.

Osa-aikatyötekijän ansiotaso S-ryhmässä kaupan alalla on vain noin 300 euroa pienempi kuin kokoaikaisen (tuntiansio lisineen; osa-aikatyöntekijät tekevät sopimustuntejaan enemmän tunteja ja työskentelevät paljon lisiin oikeuttavina aikoina).

On muistettava, että moni haluaa tehdä osa-aika työtä omasta tahdostaan. Kansalaisaloitteessa esitetty vaatimus siitä, että myös tällöin osa-aikatyölle pitäisi olla peruste tuntuu kovin kaukaiselta arkitodellisuudesta. Tässä unohdetaan ihmisten valinnan vapaus oman elämänsä järjestämisestä ja se, että monet saavat tuloja useista eri lähteistä; välillä itsenäisenä ammatinharjoittajana, välillä erityyppisissä työsuhteissa tai vuokratyössä.

Nollasopimukset

Käytössämme on ns. puitesopimusmalli, jolla tarjoamme tarvittaessa töihin kutsuttaville töitä äkillisessä työvoiman tarpeessa. Työntekijällä on aina oikeus kieltäytyä tarjotusta työvuorosta ja työvuoro tai tarjottu pidempi työrupeaman muodostaa yksittäisen työsuhteen. Koko S-ryhmässä on tarvittaessa töihin kutsuttavia vain 352 (0,9 % koko työvoimasta). Määrä on vähentynyt vuosivuodelta, vuonna 2013 S-ryhmässä oli vielä lähes 1 000 tarvittaessa töihin kutsuttavan sopimusta. Se kansalaisaloitteessa esitetty väite, että tällaisten sopimusten määrä olisi lisääntynyt, ei ainakaan S-ryhmän osalta pidä paikkansa.

S-ryhmässä tarvittaessa töihin kutsuttavista suurimmat ryhmät ovat alle 25-vuotiaat (noin 60 %) ja yli 55 -vuotiaat (noin 17 %). Tämä osaltaan kuvastaa sitä, että sopimuksen luonne liittyy kiinteästi henkilön elämäntilanteeseen (opiskelu, kevyemmän työn tarve). On selvää, että jos tällaiset sopimukset olisivat kielletty, jäisivät nämä henkilöt kokonaan työelämän ulkopuolelle sen sijaan, että heillä olisi vaadittu 18 tunnin työsopimus.

Lopuksi

Työntekoedellytysten rajoittamisen sijaan olisi tarve miettiä tehokkaita keinoja työllistämisedellytysten parantamiseksi. Tiukat rajoitukset vaikeuttavat vaikeimmin työllistettävien ryhmien asemaa entisestään. Pienet sopimustunnit tai tarvittaessa töihin kutsuttavan sopimus voi tarjota monelle, erityisesti nuorille, pääsylipun työelämään. Mikäli yritykseen ilmaantuu lisää työtä tai esimerkiksi sijaisuuden kautta tarve uuden työntekijän palkkaamiselle, on luonnollista, että tätä tarjotaan jo talossa oleville.

Yrityksen näkökulmasta kansalaisaloitteen esitykset vaarantavat tuottavuuden ja jäykistävät toimintaa entisestään. Yhteiskunnan näkökulmasta vaakakupissa ovat vastakkain nuorten ja vaikeasti työllistyvien pääsy työelämään ja sääntelyn tiukentaminen. Yhteiskunnan näkökulmasta pitäisi olla selvää, kumpaan vaaka kallistuu.

Helsingissä, kesäkuun 8. päivänä 2016,

Nina Meincke
Työmarkkinajohtaja
S-ryhmän henkilöstötyö, SOK